

25.96x35.27	31	12	עמוד	הערב	מגזין	גלובס	12/02/2010	21494596-0
ליה מכללה הפרופסור אוריאל רייכמן נשיא המרכז הבינתחומי - 84260								

"כשאמרתי שאקים את הרווארד הישראלית, חשבו שאני הזוי"

אוהב להיות בבית
בבית החומי הוא מרגיש הכי בבית. במעמד צד אחד עם אוריאל רייכמן דין וחשבון / עמ' 12

בתיכון הוא היה מרדן. המורה לספרות אמר לו: 'אתה תגיע רחוק - רחוק מכותלי בית ספרנו'. לאביו היה מוסך בכניסה לכרם התימנים, ואלמלא היו לו ידיים שמאליות, אולי היה פוצח, כמוהו, בקריירה מזהירה כמוסכניק. ובבית החומי, הוא מרגיש הכי בבית. שיחה עם פרופ' אוריאל רייכמן

■ אהרן ברק, מתרגל

"הייתי קצין בצנחנים. השתחררתי ב'63' ונרשמתי ללימודי היסטוריה וספרות בת"א. רציתי להיות עיתונאי, כתב צבאי. הם היו היחידים שיצאו לפשיטות עם הכוחות, בעיקר הצנחנים. הגשתי מועמדות לעיתון "במחנה", והם ביקשו שאכתוב משהו. כתבתי בנאיביות על פיצוע שרונה ע"י הלח"י, חו תקופת בך גוריון, מפא"י. הם אמרו שהישרון בך - אבל לא בבית ספרנו. ואו, במקרה, הגיע אלינו הביתה יריד משפחה, שאמר שאם היה מתחיל מהתחלה, היה הולך להיות עו"ד. אז אמרתי, בוא נראה. "נרשמתי לאוניברסיטה העברית וראיתי שהמקצוע מרתק. הוא עוסק בחיים, במציאות, בשאלות איך צריכה להיות ההתנהגות האנושית. נשביתי בקסם, הקרשתי את כל-כולי. "היו לי מורים נהדרים. לימדו שם שופטי העליון משה זילברג, שמעון אגרנט,

■ הבית

נצנצי אור אחרונים של שעת בין ערביים צובעים בגוני אדום, ורוד וסגול את הספות הבהירות ומרצפות השיש הלבנות בסלון ביתם של גירה ואוריאל רייכמן בשכונת רמת החי"ל. הדירה המרווחת מעוצבת בסגנון אלגנטי יוקרתי, ומסגירה את חוסנו הכלכלי של בעליה. תמונות השמן הענקיות, שידת העץ הכבדה ופריטי הגוי הפזורים בסלון רחב הידיים, מדיפים כולם ניחוח קלאסי ומעמד. מרפסת הבית, המשקיפה אל נוף תל-אביבי טיפוסי ומעבר לו, נעטפת אט-אט באפלולית שעה שבעל הבית משקיף ממנה אל שום מקום ומתנדנד בחוסר נוחות על שתי רגליו. "היינו צריכים להיפגש במרכז הבינתחומי בהרצליה. זה הבית האמיתי שלי. שם אני נמצא מרבית שעות היום", הוא אומר, ומפגין חוסר סבלנות ורתיעה גלויה מהחשיפה של הקו האינטימי.

■ ילדות בצל המלחמות

"נולדתי בת"א. גרנו, ארבע נפשות, אבי, אמי, אחי ואני, בחדר כביסה על גג ברחוב שמשון. חיינו בצמצום, אבל אף פעם לא הרגשנו מצוקה אלא שמחה. "אבי היה מכונאי. כשהגיע לארץ, פתח מוסך בגודל של חצי חדר מאחורי קולנוע אלנבי, בכניסה לכרם - רק מכונית אחת נכנסה. אמי הגיעה בעליית הנוער, בגיל 16 עזבה את ההכשרה והתפרנסה מצביעת בתים, ובגיל 17 הכירה את אבי. במלחמת העולם השנייה התנדבה לנהוג משאית בצבא הבריטי, ובמלחמת השחרור, כשאבא גויס, הסיעה סנדר ששיווק ריבות בבוקר ודודי שמש אחזה"צ. לפני המלחמה עברנו מחדר הכביסה לשכונת ויטקו בר"ג. "הייתי ילד מופנם. בחלומות שמעתי את המגפיים של הנאצים. ובתקופת המנדט נתנו לי להביא בגדים לילדי המעפילים, ולקחת אותם בשקית בשקט-בשקט לגן הילדים.

"בתיכון הייתי קצת מרדן. בשישית הבאנו נחש בבקבוק, ועל זה אמר לי המורה לספרות: 'רייכמן, אתה תגיע רחוק - רחוק מכותלי בית ספרנו'. העיפו אותי מהתיכון, אבל קיבלתי חנינה מהמנהלת: הייתי צריך להגיע אליה אחת לשלושה שבועות לשיחת נפש.

"הייתי גם שוער כדורגל טוב מאוד - עד שקיבלתי גול באליפות התיכונים מ'30 מטר. ירדתי על הברכיים לקחת, וזה פגע לי בכתף, ומרוב בושה עזבתי. היו לי ידיים שמאליות. אפילו כשרחצתי מכוניות במוסך, הלקוחות לא היו מרוצים. אז לא הייתה ברירה: אם הוא לא יודע לעבוד, אז הוא צריך ללמוד. כן, אם לא היו לי ידיים שמאליות, יכול להיות שהייתי היום מוסכניק".

אסיסטנט באוניברסיטת ת"א. "הגעתי לשם ב'69'. אמנן רובינשטיין היה כוכב זוהר. הראשון ששבר את הפורמליזם ביחס לסטודנטים, התייחס לבעיות החברה ונקט עמדות מוסריות. הוקמה אגודה של שלטון החוק והוא חיפש סטודנטים שיתנדבו. אני הייתי בצוות היחיד שהשלים את המשימה שלו - גילינו ילד נורמלי, אינטליגנטי, שמאושפז בין חולים בבית טינה. הוא סבל מרעב בחצור הגלילית ובטעות אבחנו אותו כמוגבל או כבעל לקויות נפשיות, שאפזו אותו, הוא הפך לעובד ללא שכר של בעלי המקום. חילצנו אותו. בעקבות הדוח שלנו, סגרו את המקום".

■ למה לי פוליטיקה

"ב'73' כתבתי דוקטורט בשיקגו. הייתי כבר נשוי. אשתי הייתה רופאה, עשתה שם התמחות בגינקולוגיה. כשפרצה המלחמה, טסתי לארץ ונלחמתי במג'דל שמס, פיקדתי על כוח משימה. חזרתי מפשיטה, הלכתי לישון ב'4 בבוקר, וכשקמתי, בערך ב'11, ישב מישהו ליד האהל שלי, לא היה לו לב להעיר אותי, ואמר לי: 'אחך נהרג'. "אמנן רובינשטיין הגיע לשבעה בבית הוריי. הוא ביקר את אמנן אברמוביץ', שהיה תלמיד בפקולטה למשפטים, ראה אותו שרוף והיה מוועזע. היו לנו שיחות על פעילות פוליטית או ציבורית, יצאנו לחצר, ושם הוא הדליט שצריך לעשות משהו. חזרתי לארה"ב להשלים את הדוקטורט בכאב לב גדול, וב'75, כש'שינוי' הוקמה, עזרתי לאמנן. הייתי יו"ר ועדת הביקורת בדש, ניהלתי מו"מ עם שמוליק תמיר לפרק את דש, ועזרתי לאמנן עד שנכנס למרצ, שלא ייצגה את השקפתי. לאחר מכן עזרתי לפורז, שעזב את מרצ, להקים מחדש את שינוי.

"ברגע שחשבוה לך החברה הישראלית ועתידיה, ויש דברים שלא מקובלים עליך, אתה רוצה לסייע. זה מה ששלח אותי להשקיע 8 שנים מחיי בחוקה בישראל. נלחמתי לשנות את שיטת הממשל וליצור מצב שיתקבל חוק זכויות האדם. היו סקרי רעת קהל שנתנו לחוקה לישראל 14 מנדטים, אבל אני אמרתי שהרעיון של החוקה לא ייעשה בו שימוש פוליטי. כל חיי הייתי יום לתועלת הציבור, בלי שרציתי להיבנות או להתקדם פוליטית".

■ חוקה לישראל

"ב'86', כשהייתי דיקן הפקולטה למשפטים בת"א, זימנתי אלי כמה פרופסורים ואמרתי: 'אנחנו כותבים חוקה'. לקח לנו שנה וחצי. זה היה כל-כך מרגש לכתוב, שהייתי בטוח שגם הח"כים ייקחו את המסמך וידונו בו. הרצון היה לשים על

עם פרופ' אוריאל רייכמן

אלה לויינריב ואבישי מתיה, צילום: יונת בלום

אלפרד ויתקון, חיים כהן ויואל זוסמן. המתרגל שלי היה מורה נפלא, בן 27, בשם אהרן ברק. היה מתח באוויר, התחילו ליצור שם את המשפט הישראלי המקורי. "לא עבדתי והמשפחה עזרה לי. חיינו בצניעות. היינו הולכים ברגל לרחמו ואוכלים בשוק אורז עם חתיכת קציצה ושתיים גזוז. בסופי-שבוע הייתי מקבל מאבא את הקטנוע".

■ מהאקדמיה לפרקטיקה

"סיימתי את לימודיי בהצטיינות, והדיקן ביקש שאשאר באקדמיה. אמרתי לו שהמשפט הוא בפרקטיקה והלכתי להיות עורך דין. התמחיתי בעליון אצל בנימין הלוי, ועבדתי אצל אבא של צלי ורפי רשף. הופעתי בכג"צים בהצלחה גדולה. התמחיתי במסחרי ובלטייגציה, אבל אמרתי לעצמי: להעביר את החיים בייצוג, בלנהל מו"מ, בלהעביר כסף מאחד לשני ובדרך לגבות שכר-טרה, לא נותן לי משמעות. חתכתי את המשכורת בחצי, והלכתי להיות

בניגוד לדימוי שלנו כבי"ס צפוני, פנינו לאנשים שבאו ממצוקה והרימו את עצמם בשרוכי הנעליים. יש לנו מהקהילה האתיופית יותר מאשר בת"א או בירושלים

ב'73' נלחמתי במג'דל שמס, חזרתי מפשיטה, הלכתי לישון ב'4 בבוקר, וכשקמתי, ישב מישהו ליד האוהל שלי, לא היה לו לב להעיר אותי, ואמר לי: אחיך נהרג

בשישית הבאנו למורה נחש בבקבוק. העיפו אותי מהתיכון, אבל קיבלתי חנינה מהמנהלת: הייתי צריך להגיע אליה אחת לשלושה שבועות לשיחות נפש

21494605-1	12/02/2010	גלובס - מגזין הערב	עמוד 12	32	23.31x32.03
ליה מכללהפרופסור אוריאל רייכמן נשיא המרכז הבינתחומי - 84260					

"היינו צריכים להיפגש במרכז הבינתחומי בהרצליה. זה הבית האמיתי שלי. שם אני נמצא מרבית שעות היום". רייכמן, בביתו בת"א

רזומה

- **אישי:** פרופ' אוריאל רייכמן (67) נולד ומתגורר בתל-אביב. נשוי בשנית לנירה, אדריכלית. אב לשתיים וסב לארבעה. לנירה בן נוסף מנישואיה קודמים ("אני רואה אותו כמו הבן שלי")
- **מקצועי:** משפטן, ומייסד המרכז הבינתחומי הרצליה, מהמוסדות האקדמיים החובלים ללימודי משפט
- **פוליטיקה:** ממייסדי תנועת שינוי. ב'2005 עזב את שינוי והצטרף לקדימה, לאחר שהובטח לו לכהן כשר החינוך. נבחר לכנסת ה'17 מטעם קדימה, אך התפטר משלא מומשה ההבטחה
- **יוזמות:** באמצע שנות ה'80 יזם ועמד בראש צוות שניסח הצעת חוקה לישראל. לאחר מכן היה פעיל בתנועה לשינוי שיטת המחשל. בעידודם של רייכמן ואנשיו, עברו בכנסת חוקי יסוד "כבוד האדם וחירותו" ו"חופש העיסוק"

■ צפונים? אנחנו?

"בניגוד לדימוי שלנו כבית-ספר צפוני, פנינו לאנשים שבאו ממצוקה והרימו את עצמם בשרוכי הנעליים. אמרנו: אנשים כאלה אנחנו רוצים, ונתנו להם מלגות. יש לנו למשל יותר מהקהילה האתיופית מאשר בת"א או בירושלים. נתנו להם מלגות מלאות וקצת כסף ביד. ואלה חברה אדירים שמכשירים אותם למנהיגות לאומית, ולא רק עדתית. כמעט כל סטודנט ששי מקבל אצלנו עזרה כלכלית. לפעמים רבע שטר לימוד, חצי, או מלא".

■ סדר יום

"הבית שלי זה הבינתחומי, שם אני נמצא מרבית היום. יום העבודה ארוך מאוד ובלילות אני עוד הולך לאירועים כדי לשמור על קשר עם ידידי המרכז. מדי פעם הולך בבוקר ברגל, סיבוב של 40 דקות, הולך למשחקי כדורסל. לא רואה טלוויזיה כמעט, קורא בבוקר עיתון ובערב את העיתון שלכם. משתדל להגיע לקריאת ספרים, אבל...".

■ בעוד 10 שנים

"10 שנים? יש הרבה חברים שלי שכבר החזירו ציור, לך תדע".

"התחלתי לחפש מקום לאוניברסיטה הזו. הייתי בצפת, בעפולה, במקווה ישראל, ברעננה. ואז הצבא יצא מהמקום שבו אנחנו נמצאים. היה שם בסיס נ"מ, שעבר לדרום, והיינו שם, קבוצה קטנה, בצריף שאני יושב בו עד היום, היכן שהייתה פעם המרפאה. ישבה שם כיתה ששמרה, בעיקר שלא יעקרו עצים. כשהגעתי, היו שם שני חברה שבישלו לוף על גחלים. הגענו להסכם עם עיריית הרצליה, שייתנו לנו 100 דונם להקמת המרכז הבינתחומי, התחלנו לעבוד עם 360 סטודנטים, היום יש לנו 5,500. 1,200 מחו"ל, 74 מדניות. זה הופך את הבינתחומי לאוניברסיטה הבינלאומית היחידה בארץ.

"אמרתי מראש: אנחנו לא רוצים כסף מהמדינה, אנחנו נקים את הרווארד הישראלית. כשאמרתי את זה ב'94, חשבו שאני הזוי. חברים שלי אמרו: בסדר, ייקח שנה, שנתיים, מקסימום שלוש, הוא ישוב את הראש. אשתי לא הבינה שאני מסכן את הכול. הלכנו ושילמנו משכורות פי שניים ויותר מהאוניברסיטאות, נתנו את כל הכלים למחקר, והחזרנו לארץ אנשים שלימדו באוניברסיטאות בחו"ל. המכללות קיבלו על עצמן להיות משהו פחות מהאוניברסיטאות, אנחנו אמרנו שנהיה יותר טובים מהן. השגנו את המטרה? כן, בוודאי".

היו מספיק מקומות, אז סגרו את הכניסה לאקדמיה. נעשה עול. חשבו ששומרים על מצוינות אקדמית, אבל המחיר היה חרפת הפערים החברתיים. זה הפריע לי, והתחלנו להילחם. רובינשטיין, חושב שגם ליבאי, הביאו חוק להקמת מכללות, שיהיה אפשר להיות עורכי דין ללא תואר אקדמי. שכנעתי את משה מני, נשיא האוניברסיטה, איש פתוח, רפורמטור וחבר טוב שלי, להקים לצידה עוד ב"ס למשפטים, וכך הוקם רמות משפט. "אבל האוניברסיטה התנהגה בצורה מחפירה לסטודנטים שם. דרשו מהם יותר כסף בחניה, לא היו להם זכויות בכריכה, נתנו להם את החדרים הכי דפוקים, עשו להם בעיות אפילו להיכנס לספרייה. נלחמתי איתם, והצלחתי לא רק שהעסק יתקיים אלא שיקבלו גם תואר אקדמי, שילמדו עוד סמסטר ומשהו בפקולטה למשפטים בת"א. זה היה מאוד מרגש. "כשהם סיימו, ריברנו על המאבקים ואמרתי: לעולם לא אשכח את המחזור הראשון של רמות משפט. ופתאום עמד כל הקהל, הסטודנטים והמשפחות, ונתן סטנדינג אוביישן של כמה דקות. אני ישבת רכון. זה היה מאבק ששכר את הסגירות האקדמית, את הקרטל האוניברסיטאי. כשהאוניברסיטה בעצמה סגרה את רמות משפט, התחיל המרכז הבינתחומי.

השולחן כלי חינוכי שיבטא את הערכים שבשמם נוסדה מדינת היהודים. הנשיא הזמין אותנו להצטלם, וראש הממשלה והחברים מהפקולטה אמרו 'עשינו את שלנו'. אני הקמתי את תנועת 'חוקה לישראל', אולי המבצע השני הכי קשה בחיי, עם כמה סטודנטים שהתנדבו, ביניהם הג'ינג'י מהאגודה, אליעד שרגא. "תארו לעצמכם, בא פרופסור ומנסה לשנות את שיטת המחשל בארץ. הצטרפו אלי שניים: אריה רוטנברג, פרסומאי, ואל שווימר, שעזר לנו לגייס כספים. שווימר הוא דמות הירוואית בפני עצמה: מהמח"ל, הביא מטוסים במלחמת השחרור, הקים את התעשייה האווירית, ועד היום, בן יותר מ'90, לא דובר עברית. השלישייה, עם אייל ארד, ומוטי מורל, יצאה למלחמה. זה היה מאבק בלתי אפשרי, אף אחד לא האמין בו, אבל כל פעם עלה גועל נפש חדש בציבור, השיא היה בתרגיל המסרית, הפגנה של רבע מיליון אנשים, נוצר גל גדול, והוא הוביל לשינוי שיטת המחשל, לבחירה ישירה של רה"מ ולחוק יסוד כבוד האדם וחירותו".

■ לוף בבינתחומי

"עד '89 היו 75 אלף סטודנטים בישראל, היום יש מעל 280 אלף. מהפכה אקדמית אדירה. והיא התחילה ב'רמות משפט'. לא